Veiligheid en milieu bij materiaalonderhoud

Inleiding

Goed onderhouden varend materieel vergroot het plezier en de veiligheid tijdens het gebruik ervan. Daarnaast is het onderhouden van het eigen materiaal leuk en leerzaam voor de jeugdleden.

Dit onderhoud brengt een ook aantal risico's voor de veiligheid, gezondheid en het milieu met zich mee. In dit informatieblad vind je een aantal praktische tips om deze risico's zoveel mogelijk te beheersen.

1. Wet- en regelgeving

Scouting is een organisatie met-, van- en voor vrijwilligers. Daarom hoeft er niet te worden voldaan aan alle bepalingen uit de Arbowet. Dat betekent echter niet dat we van alles vrijgesteld zijn. We hebben in elk geval een zorgplicht naar onze jeugdleden en vrijwilligers.

Voor het werken met gevaarlijke stoffen, zoals (spuit)lak, verdunner, kwastenreiniger, verf afbijt, etc, gelden specifieke regels vanuit (Arbo)wet- en regelgeving. Ook voor vrijwilligers!
Zo moet beschreven zijn met welke stoffen er wordt gewerkt, wat daar de risico's van zijn en hoe deze risico's worden beheerst. Ook voor opslag van deze stoffen gelden vanuit milieuwetgeving en bouwbesluit specifieke bepalingen.

Risico's van de verpakte stoffen die we kopen, staan vermeld op de verpakking middels duidelijk herkenbare symbolen. Veel informatie hierover kun je terugvinden op: www.chemischestoffengoedgeregeld.nl. Maar schroom vooral ook niet om bij twijfel of onduidelijkheid informatie in te winnen bij een deskundige, bijvoorbeeld bij het Kennisnetwerk van Scouting Nederland.

2. Algemeen

Letsel of schade aan gezondheid en/of milieu door onvoorzichtigheid willen we sowieso voorkomen. Belangrijk is daarbij voor leiding en bestuur om te beseffen dat we te maken hebben met jongeren die risico's (nog) niet altijd volledig kunnen inschatten. Zorg daarom dat je vooraf goed nadenkt over wat je wilt gaan doen en hoe. Wat daarbij allemaal mis zou kunnen gaan en hoe je dat kunt voorkomen.

a. Ga zorgvuldig om met agressieve, vloeibare en/of vluchtige stoffen als verdunners, ontvetter, kwastenreinigers, afbijtmiddelen, etc. Gebruik deze alleen als het echt noodzakelijk is. Maak handen schoon met garagezeep of, als er met op epoxy gebaseerde tweecomponentenverf is gewerkt, met schoonmaakazijn. Laat restanten niet zomaar achter. Poetsdoeken doordrenkt met bijvoorbeeld lijnolie of terpentine kunnen gaan 'broeien' en brand veroorzaken.
b. Zorg voor voldoende ventilatie in de ruimte waar het onderhoud wordt uitgevoerd. Bij het werken met verfproducten, verdunners, oplos- en schoonmaakmiddelen, etc. komen in principe altijd schadelijke dampen vrij. Maar ook lassen en slijpen veroorzaken schadelijke rookgassen.
c. Werk veilig! Houd de vloer vrij van verfblikken, rollerbakjes, etc. Plan eventuele las- of slijpwerkzaamheden (hitte, vonken, lasrook, etc) niet gelijktijdig met schilderwerk. Houd rekening met het geluid en de trillingen van schuurmachines etc. Zorg dat de boot waaraan gewerkt wordt, stabiel ligt. Werk volgens een plan.
d. Gebruik waar nodig de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM), zoals oordoppen, een veiligheidsbril, mondkapjes, handschoenen, etc. Voor elk soort werkzaamheden zijn specifieke PBM noodzakelijk. Controleer dit voor je begint.
e. Kies bij de aanschaf van coatings voor milieuvriendelijke producten, met een zo laag mogelijk gezondheidsrisico. Oplosmiddelen in de verf zijn vaak schadelijk voor gezondheid en milieu. Informeer vooraf goed wat de eventuele risico's zijn en neem waar nodig passende maatregelen.

f. Goed voorraadbeheer en een goede planning dragen bij aan het beperken van onnodig en milieubelastend afval. Zorg dat er niet te veel voorraad voor het grijpen staat. Sluit aangebroken verpakkingen goed af en maak kwasten na gebruik schoon. Verpakkingen en restanten worden op de juiste wijze ingeleverd[1].
g. Verf, lak en andere (vloeibare) gevaarlijke stoffen worden in een daarvoor geschikte, afgesloten kast bewaard. Deze kast draagt bij aan de brandveiligheid en voorkomt dat schadelijke stoffen in het milieu terecht kunnen komen. Dergelijke 'milieu'-kasten zijn 2e hands vaak al voor een paar honderd euro te koop. Meer informatie over het veilig opslaan van gevaarlijke stoffen en de eisen waar de brandvertragende kasten aan moeten voldoen, kun je vinden op https://publicatiereeksgevaarlijkestoffen.nl/publicaties/PGS15.html

3. Verwijderen van oude verf en lak

Zorg bij het verwijderen van de oude verf en lak dat er niets in het milieu terecht kan komen. Let hierop bij het afspuiten, schuren, krabben, etc. Onderhoud doen we bij voorkeur niet als de boot nog in het water ligt. Vervuiling van oppervlaktewater, bij bijvoorbeeld het schuren van de boot, kan een flinke boete opleveren.
Maar ook als de boot op de wal ligt, moeten we zorgen dat het afval opgevangen wordt. Voor het afspuiten beschikken veel jachthavens over een speciale installatie. Ga je buiten aan het materiaal werken, zorg dan voor een zeil op de ondergrond, om resten van verf, plamuur, verdunner, etc op te vangen en op de juiste wijze af te voeren.

Schuren veroorzaakt grote hoeveelheden stof. Dit stof is zeer fijn van structuur, waardoor het diep in de longen kan doordringen en daar na vele jaren nog voor gezondheidsproblemen kan zorgen. Inademing van dit stof moet dan ook zoveel mogelijk worden voorkomen. Dit kan door bijvoorbeeld gebruik te maken van krabbers in plaats van schuurpapier. Denk dan wel aan het gebruik van een beschermende bril, om te voorkomen dat harde verfschilfers in je ogen kunnen komen.
Ook is het gebruik van waterproof schuurmiddelen een goede optie, doordat het stof dan nat wordt en niet meer kan gaan zweven. Mocht je toch droog willen schuren, gebruik dan een schuurmachine met een afzuig mogelijkheid.
Werk niet te lang achter elkaar aan het schuren[2]. Geef het stof de kans om neer te dalen en ruim het dan op. Niet met bezem, veger en blik (dan dwarrelt het weer op), maar met een stofzuiger en een vochtige dweil of doek. Wanneer zwevend stof duidelijk zichtbaar is, is het tijd om de ruimte te verlaten en wat anders te gaan doen.
Gebruik de juiste ademwegbescherming (minimaal FFP2) bij het schuren. Wegwerpmondkapjes (FFP2) zijn prima, mits ze eenmalig worden gebruikt.

Het werken met komborstels, perago's en naaldhamers wordt sterk afgeraden als er jeugdleden in de buurt zijn. Deze veroorzaken zoveel losvliegend materiaal dat het wordt aangeraden alleen volwassenen met FFP2 maskers en voorzien van behoorbescherming en een veiligheidsbril in de buurt van de werkzaamheden toe te laten.

Het stralen van geverfde oppervlakken geeft een heel scala aan extra risico's. Dit soort werkzaamheden kan beter over gelaten worden aan een deskundige

Ggebruik bij het krabben, bikken en/ of machinaal schuren van metalen oppervlakken gehoorbescherming. Deze werkzaamheden veroorzaken namelijk al snel geluid op een schadelijk niveau. In het Informatieblad over geluid en lawaai op www.scouting.nl en op www.oorcheck.nl kun je hier meer informatie over vinden.

4. Aanbrengen van verf of lak

Bij het aanbrengen van verf komen ongezonde dampen vrij. Zorg daarom voor voldoende ventilatie. Verfsystemen zijn er in vele verschillende typen, een juist onderhoudsplan maken is geen sinecure.

[1] Regelgeving kan verschillen per gemeente. Controleer dit vooraf.
[2] Werk niet te lang achter elkaar met een schuurmachine. Trillingen kunnen al na een paar uur vervelende blessures aan handen, vingers, armen en schouders veroorzaken.

Kiezen we voor verf op waterbasis (minder belastend voor het milieu, maar kan niet altijd over de oude laag worden aangebracht) of op terpentinebasis? Kiezen we voor 2-componentenverf (gaat lang mee, maar is minder makkelijk aan te brengen) of 1-componentverf (goedkoper, makkelijk aan te brengen, maar gaat minder lang mee). Maak hierbij een goede afweging over het leerdoel van het zelf schilderen door de jeugdleden, de tijd die het jaarlijks onderhoud in beslag neemt, de kosten van het onderhoud en de risico's voor gezondheid en milieu.

Kies voor onder de waterlijn bij voorkeur een goede coating die meerdere jaren kan blijven zitten. Zogenaamde 'Anti-fouling' coatings zijn voor gebruik in zoet water niet nodig en belasten het milieu onnodig zwaar. Deze coatings bevatten schadelijke biociden die uiteindelijk in het milieu terecht komen. Op https://www.varendoejesamen.nl/kenniscentrum/artikel/antifouling kun je daar meer informatie over vinden.

Breng het verfsysteem bij voorkeur aan met een kwast of een roller. Dit zorgt met een beetje oefening voor een mooie strakke en toch dunne coating. Bij het spuiten van coating gaat relatief veel materiaal verloren en ontstaat een nevel van minuscule druppeltjes verf en oplosmiddelen. Deze nevel vormt een gevaar voor de gezondheid. Een wegwerp stofkapje biedt hier geen bescherming tegen! Laat het spuiten daarom bij voorkeur uitvoeren door een deskundige. Spuitbussen zijn sowieso slecht voor het milieu!

5. Houtwerk

Houtwerk vraagt extra aandacht bij het onderhoud, omdat dit ongemerkt kan rotten. Vooral bij een mast zorgt dit voor een extra risico op breken, waarbij het zeiltuig naar beneden komt. Controleer deze daarom nauwkeurig. Zijn er plekken waar de lak verdwenen of beschadigd is, krab of schuur die plekken op en zet het in een paar nieuwe lagen lak. Doe dat periodiek met de hele mast. Check al het houtwerk regelmatig op zwakke/ rotte plekken. Hout waar je een schroevendraaier in kan steken is aan het rotten, ook als het nog niet zwart is. Dan is het tijd om te repareren of te vervangen. Laat mastreparaties uitvoeren door een deskundige en vul rotte plekken niet zomaar op met plamuur.

6. Polyester en epoxy met glasvezel

Schuren van glasvezel geeft extra risico's voor de gezondheid en moet daarom zoveel mogelijk worden voorkomen. Glasstof is 'respirabel kwartsstof' wat wil zeggen dat het diep in de longen kan doordringen en daar op langere termijn onherstelbare schade kan aanrichten. Kwartsstof (SiO_2) wordt aangemerkt als kankerverwekkend. Daarom is het belangrijk om bij het werken aan glasvezelversterkte polyester of -epoxy goede ademwegbescherming te gebruiken (minimaal P3 filters). Zie hiervoor https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/kwartsstof

Bij het aanbrengen van polyester komen schadelijke dampen van de oplosmiddelen in de kunsthars vrij. Ook daarbij is daarom het gebruik van goede ademwegbescherming met industriële dampfilters noodzakelijk. Het werken aan polyester is een lastige en ongezonde klus. Dit kan daarom beter aan een professional worden over gelaten. Laat het in elk geval niet door (jonge) kinderen uitvoeren.

Laatste Minuut Risico Analyse (LMRA)
Al met al is veiligheid een kwestie van samen logisch nadenken. Wees je er echter van bewust dat ‘gezond verstand’ voor iedereen anders is, op basis van kennis en ervaring. Je weet niet wat je niet weet, maar je kunt wel leren. Informeer vooraf en stel jezelf, voor je begint, kritisch en eerlijk de volgende vragen:

1. Ken ik alle veiligheidsvoorschriften van de locatie en de middelen waarmee ik ga werken?
2. Weet ik precies wat ik ga doen en hoe ik dat moet doen?
3. Kan ik de werkzaamheden veilig uitvoeren?
4. Heb ik de juiste (goedgekeurde) gereedschappen en middelen?
5. Heb en gebruik ik de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)?
6. Is mijn werkplek èn de omgeving veilig?
7. Weet ik wat ik moet doen als er toch iets misgaat?

Als je een of meerdere van deze vragen met ‘*Nee*’ moet beantwoorden:

1. Stop je of start je niet met de werkzaamheden!
2. Waarschuw je de anderen voor de onveilige situatie!
3. Neem je samen met je leiding maatregelen om het probleem op te lossen!

Pas als je daarna alle vragen met ‘*Ja*’ kunt beantwoorden, ga je verder met je werkzaamheden.

Link om terug te gaan naar de website SN Kennisnet/NTR

Disclaimer
Ondanks dat Scouting Nederland probeert de infobladen zo up-to-date mogelijk te houden, kan het voorkomen dat er inmiddels nieuwe regelgeving is afgekondigd. De tekst van de geldende wet- en regelgeving is bepalend. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.